

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

ויחי

קבורה בארץ ישראל – דרישה מהצאצאים

פרשת ויחי מספרת על מותם של יעקב אבינו ושל יוסף הצדיק בארץ נְכַר. לשניהם אותה הבקשה: להיקבר בארץ. יעקב אבינו מבקש שקבורתו בארץ תתבצע מייד, ואילו יוסף מבקש שיעלו את עצמותיו לארץ כשהדבר יתאפשר – כשייצאו בני ישראל ממצרים.

אומנם המצווה היא לחיות בארץ ישראל ולא להביא לשם את המתים, אך מובא בהלכה שיש חשיבות גם לקבורה בארץ ישראל. וכך כותב הרמב"ם:

אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין [...]. אפילו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא, וכן הקבור בה נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה [...]. ובפורענות הוא אומר על אדמה טמאה תמות. ואינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו אחר מותו, ואף על פי כן גדולי החכמים היו מוליכים מתיהם לשם. צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק (הלכות מלכים ה, יא).

הרמב"ם מדגיש כי העיקר והשורש של המצווה הוא לחיות בארץ ישראל. החי בארץ אפילו בתקופה שרוב עם ישראל מצוי בגלות הוא בן עולם הבא, כי בעצם נוכחותו בארץ ישראל – הארץ שהבטיח הקב"ה לאבותינו – הוא זוכה להיעשות שותף להוכחת אמיתתה של התורה. ואף שהחיים בארץ ישראל הם העיקר, פרשתנו מלמדת שגם לקבורה בארץ יש משמעות רבה. הקבורה בארץ מכפרת על עוונותיו של אדם, ואולי במיוחד על עוון החיים בחוץ לארץ – חיים שיש בהם מעין כפירה בהבטחת ה'.

בקשתו האחרונה של יעקב אבינו, להיקבר בארץ, מבטאת זעקה והודאה שמקומו הבלעדי של כל יהודי הוא ארץ ישראל, ושעובדת היותו-הוא במצרים לא הייתה אלא גזירת-עליון. וכשיוסף הצדיק השולט על כל ארץ מצרים מתחנן לאחיו שלא ישכחו אותו בבוא הגאולה, הרי הוא כמודה ומכריז שארץ מצרים איננה ארצו. בבקשתו להיקבר בארץ הוא מפיח בכולם את האמונה שהגאולה בוא תבוא.

קבורת יעקב אבינו בארץ ישראל מונעת מבניו להיטמע במצרים, ובקשתו של יוסף מחזקת את רוחם שלא יתייאשו מהגאולה; אביהם איננו איתם במצרים אלא ממתין להם שם, בארץ ישראל, ובנו החשוב מחכה ומייחל לשוב גם הוא לארצו.

המבקש להיקבר בארץ ישראל דורש למעשה מצאצאיו לתקן בעבורו את אשר נמנע ממנו לעשות בחייו – לחיות בארץ ישראל.

שאול דוד בוצ'קו